

**SƏRİŞTƏLİLİK SINAQLARI VƏ
LABORATORİYALARARASI
MÜQAYİSƏ PROQRAMLARI İLƏ BAĞLI
SİYASƏT SƏNƏDİ**

1. MƏQSƏD

Bu prosedurun məqsədi AzAK-a akkreditasiya olunmaq üçün müraciət etmiş və ya akkreditasiya olunmuş sınaq, kalibrləmə, tibbi sınaq laboratoriyalarının və inspeksiya orqanlarının (bundan sonra - laboratoriyalar) iştirak etməli olduqları səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə ilə bağlı şərtləri müəyyən etməkdir.

2. ƏHATƏ DAİRƏSİ

Bu prosedur AzAK-a akkreditasiya olunmaq üçün müraciət etmiş və ya akkreditasiya olunmuş laboratoriyaların müvafiq səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə fəaliyyətlərini, qiymətləndirmə komissiyasının bu fəaliyyətlərlə bağlı qiymətləndirməsini və AzAK-ın bu fəaliyyətlə bağlı dəyərləndirməsini əhatə edir.

3. TERMİN VƏ TƏRİFLƏR

Bu prosedurda ISO/IEC 17000, ISO/IEC 17011 standartlarında, Akkreditasiya üzrə Avropa Əməkdaşlıq Təşkilatının EA-4/18 (Guidance on the Level and Frequency of Proficiency Testing Participation - Səriştəlilik sınaqlarında iştirak səviyyəsi və tezliyi üzrə təlimat) sənədində və Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik aktlarında qeyd olunmuş termin və təriflərdən istifadə edilmişdir.

4. TƏTBİQ

4.1 AzAK-ın səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları üçün siyasət və prinsipləri.

AzAK-a akkreditasiya olunmaq üçün müraciət etmiş və ya akkreditasiya olunmuş laboratoriyalar texniki səriştəliliklərini nümayiş etdirməli və bu səriştəyə nəzarət etmək üçün lazımi fəaliyyətləri həyata keçirməlidirlər. Texniki səriştəliliyin nümayiş etdirilməsinin üsullarından biri laboratoriyaların mövcud və müvafiq səriştəlilik sınaqlarında iştirak etməsi və uğurlu nəticələr əldə etməsidir. İstinad materiallarından müntəzəm istifadə, eyni və ya fərqli üsullardan istifadə edərək sınaq və ya kalibrləmənin təkrar həyata keçirilməsi texniki səriştəliliyin nümayiş etdirilməsinin digər üsulu ola bilər.

Texniki səriştə səriştəlik sınaqları kimi təşkil edilməyən laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında iştirak etmək və uğurlu nəticələr əldə etməklə də nümayiş etdirilə bilər. Bu proqrama aşağıdakıları misal göstərmək olar:

- Bir metodun işçi xüsusiyyətlərinin qiymətləndirilməsi;
- Bir istinad materialının xassələrinin müəyyən edilməsi;
- İki və ya daha çox laboratoriyanın könüllü olaraq nəticələrinin müqayisəsi;
- Milli metrologiya təşkilatlarının ölçmələrinin nəticələrinin ekvivalentlilik bəyanatını verməsi.

Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları ISO/IEC 17043 standartının tələblərinə cavab verməlidir.

4.2 Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları üçün AzAK-ın meyarları.

Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə fəaliyyətləri laboratoriyanın səriştəsinin nümayiş etdirilməsi və fəaliyyətinin keyfiyyətinin saxlanmasında mühüm rol oynayır. Laboratoriyalar səriştəlik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə fəaliyyətlərini təlim və risklərin idarə edilməsi üçün də istifadə edə bilərlər.

AzAK akkreditasiya olunmaq üçün müraciət etmiş laboratoriyalardan səriştəlik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisə ilə bağlı bu prosedura göstərilmiş meyarlara uyğun fəaliyyət göstərmələrini tələb edir.

4.2.1 Akkreditasiya prosesi

Akkreditasiya olunmaq üçün AzAK-a müraciət edən laboratoriyaların səriştəlik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisələrdə iştirakları ilə bağlı minimum fəaliyyətləri aşağıdakı kimi olmalıdır:

4.2.1.1 səriştəlik sınağı və ya laboratoriyalararası müqayisə proqramı mövcuddursa və qənaətbəxşdirsə, akkreditasiyadan əvvəl əldə edilmiş nəticə/nəticələr AzAK F011-01 "Səriştəlik sınaqları və müqayisəli ölçmələrdə iştirak siyahısı"nda qeyd edilməli və siyahıya əlavə olunan sübutlarla birlikdə təqdim edilməlidir. Akkreditasiyanın verilməsi üçün ən azı bir uğurlu nəticə əldə olunmalıdır;

4.2.1.2 müraciətə əlavə olunan akkreditasiya sahəsi ilə əlaqədar alt sahələr müəyyən edilməli və bu alt sahələrə uyğun olaraq hazırlanmış səriştəlik sınaqları və ya

 AZƏRBAYCAN AKKREDITASIYA MƏRKƏZİ	Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları ilə bağlı siyasət sənədi	Sənəd №	AzAK P011
		Yenilənmə №	00
		Qüvvəyə minmə tarixi	21.02.2023
		Səhifə	4/9

laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında iştirak planı AzAK F011-01 "Səriştəlilik sınaqları və müqayisəli ölçmələrdə iştirak siyahısı" istifadə edilək hazırlanmalı və bu planla əlaqədar həyata keçirilmiş bütün fəaliyyətlərin qeydləri təqdim edilməlidir.

AzAK təqdim edilmiş səriştəlilik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında iştirak planlarının akkreditasiya sahəsinə uyğunluğunu nəzərdən keçirir. Səriştəlilik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisə proqramlarının mövcud olmadığı və ya iştirakın mümkün olmadığı hallarda AzAK və laboratoriya bu məsələni müzakirə etməli və səriştəliliyin qiymətləndirilməsi və izlənməsinin təmin edilməsi üçün müvafiq alternativ yollar barədə razılığa gəlməlidirlər. Bu hal səriştəlilik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında iştirak planının bir hissəsi kimi qəbul ediləcəkdir.

Laboratoriyaların səriştəlilik sınaqlarında eyni və oxşar ölçmə intervallarında deyil, mümkün qədər təcrübələrində mövcud olmuş ölçü aralığını əhatə edəcək şəkildə səriştəlilik sınaqlarında iştirak etməsi gözlənilir. Laboratoriyalar akkreditasiya attestatının qüvvədə olduğu müddət ərzində iştirak planında göstərdikləri səriştəlilik sınaqları ya da laboratoriyalararası müqayisə zamanı əldə etdikləri bütün nəticələri və uğursuz nəticələrlə bağlı həyata keçirdikləri fəaliyyətləri, bu fəaliyyətlərlə bağlı qeydləri və yenilənmiş iştirak planlarını AzAK-a təqdim etməlidirlər.

4.2.2 Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında iştirakla bağlı plan.

İştirak planı laboratoriyalara öz ehtiyaclarını təhlil etməyə, iştirak səviyyəsini və tezliyini müəyyən etməyə imkan verir. Laboratoriyalar akkreditasiya sahələrinə uyğun olan, akkreditasiya sahəsinin alt sahələrini, iştirak səviyyəsini və tezliyini özündə əks etdirən "Səriştəlilik sınaqları və müqayisəli ölçmələrdə iştirak planı" hazırlamalı və bu planı səriştəliliyə təsir edən şərtlərə uyğun olaraq yeniləməlidir. Alt sahələri müəyyən etmək üçün EA-4/18 sənədindən istifadə edilməlidir. Səriştəlilik sınaqlarında və ya laboratoriyalararası müqayisələrdə iştirak səviyyəsi və tezliyi müəyyən edilərkən, laboratoriyanın sınaq və ya kalibrəmə fəaliyyəti ilə bağlı risk səviyyəsi də nəzərə alınmalıdır. Akkreditasiya sahəsində bütün metodların əks etdirilməsi üçün alt sahələr müəyyən edilməli və müəyyən edilmiş alt sahələr üzrə müxtəlif parametrlərdə iştirak təmin edilməlidir. İştirak planında verilmiş nümunə növünün laboratoriyanın gündəlik

 AZƏRBAYCAN AKKREDITASIYA MƏRKƏZİ	Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları ilə bağlı siyasət sənədi	Sənəd №	AzAK P011
		Yenilənmə №	00
		Qüvvəyə minmə tarixi	21.02.2023
		Səhifə	5/9

fəaliyyətində daha çox istifadə edilən nümunə növü ilə uyğunluğu nəzərə alınmalıdır. Bununla bağlı aşağıdakılara diqqət edilməlidir:

4.2.2.1 personal, metod və avadanlıqlarda hər hansı dəyişiklik olarsa, iştirak planı mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilməli və lazım gəldikdə yenilənməlidir;

4.2.2.2 səriştəlilik sınağı və ya laboratoriyalararası müqayisələrdə (xüsusilə təkrar uğursuz nəticələr əldə olunan hallarda) əldə edilmiş nəticələrə görə iştirak planı nəzərdən keçirilməli və zəruri hallarda yenilənməlidir.

Müəyyən edilmiş hər bir alt sahə üzrə akkreditasiya attestatının qüvvədə olduğu müddətdə ən azı bir dəfə səriştəlilik sınaqlarında iştirak təmin edilməli və uğurlu nəticələr əldə edilməlidir. Laboratoriyalar tərəfindən hazırlanmış iştirak planlarının məqsədəuyğunluğu qiymətləndirmələr zamanı AzAK-ın qiymətləndirmə komissiyası tərəfindən yoxlanmalıdır.

4.3 Nəticələrin qiymətləndirilməsi

AzAK tərəfindən təyin edilmiş qiymətləndirmə komissiyası laboratoriyaların iştirak planlarını və əldə etdikləri nəticələri yuxarıda qeyd olunan meyarlar çərçivəsində qiymətləndirir və laboratoriyanın texniki səriştəliliyi barədə nəticələr əldə edir. Qiymətləndirmə komissiyası uğursuz nəticələr əldə olunduğu hallarda həyata keçirilmiş düzəldici tədbirlərin effektivliyini yoxlamalı və zəruri hallarda əlavə düzəldici fəaliyyətlərin həyata keçirilməsini tələb etməlidir. $|z, z' \text{ və } zeta| \leq 2.0$ limitindən kənar qalan z, z' və $zeta$ balları və $|En| \leq 1$ limitindən kənar qalan En balları uğursuz nəticələr hesab edilir və bu hallarda laboratoriyaların düzəldici tədbirlərin görülməsi və/və ya vəziyyətin nəzarət altında olduğunu göstərməsi tələb olunur. Qiymətləndirmə komissiyası laboratoriyanın texniki səriştəliliyinə əmin olmadığı hallarda laboratoriyadan müvafiq sahədə səriştəlilik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisə tədbirlərində iştirak etməyi tələb edə bilər.

Zəruri hallarda AzAK ona bildirilən (qiymətləndirmə zamanı olmasa da) uğursuz nəticələrlə (səriştəlilik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisələr) bağlı laboratoriyalar tərəfindən həyata keçirilmiş düzəldici tədbirlərin effektivliyini sahə üzrə mütəxəssisin dəstəyi ilə qiymətləndirir və lazım olduqda, laboratoriyanın akkreditasiyası barədə qərarını yeni vəziyyətə görə yeniləyə bilər.

 AZƏRBAYCAN AKKREDITASIYA MƏRKƏZİ	Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları ilə bağlı siyasət sənədi	Sənəd №	AzAK P011
		Yenilənmə №	00
		Qüvvəyə minmə tarixi	21.02.2023
		Səhifə	6/9

Akkreditasiya barədə qərar qəbulu prosesində laboratoriyaların səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə tədbirlərində iştirak planları, iştirakı və əldə etdikləri nəticələr təhlil edilir və qiymətləndirilir. Laboratoriyanın uğursuz nəticələri olduqda, laboratoriya tərəfindən həyata keçirilmiş düzəliçi fəaliyyətləri yoxlanılır və qiymətləndirilir.

4.4 Laboratoriyalararası müqayisələr və səriştəlilik sınaqlarının növləri

AzAK səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramlarına və ya bu proqramlarla əlaqəli məlumat bazalarına daxil olmaq üçün müxtəlif üsullara dair təlimatlar təqdim edir. Bəzi hallarda tənzimləyici orqanlar, sənaye və ya peşə ilə bağlı sektorlar, regional əməkdaşlıq təşkilatları öz sahələri ilə bağlı səriştəlilik sınaqları və ya laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında iştirak tələb edə bilər və ya bu proqramlarda iştirakı məcburi edə bilər. Bu hallarda lazım gələrsə, AzAK akkreditasiya olunmuş laboratoriyalara təlimat verir. AzAK laboratoriyalararası müqayisə və ya səriştəlilik sınaqlarını təşkil etmir.

Laboratoriyalararası müqayisələr və ya səriştəlilik sınaqları müstəqil təşkilatlar və Akkreditasiya üzrə Asiya-Sakit Okean Əməkdaşlığı Təşkilatı (APAC)/Laboratoriyaların Akkreditasiyası üzrə Beynəlxalq Əməkdaşlıq Təşkilatı (ILAC) tərəfindən təşkil oluna bilər və ya laboratoriyaların öz aralarında təşkil etdikləri proqramlar şəklində ola bilər. AzAK tərəfindən tələb olunduğu halda, APAC/ILAC tərəfindən təşkil edilən səriştəlilik sınaqları/laboratoriyalararası müqayisə proqramlarında və ya AzAK tərəfindən müəyyən edilən digər proqramlarda da iştirak məcburi hesab olunur.

Laboratoriyalar ilk növbədə ISO/IEC 17043 standartına uyğun olaraq akkreditasiya olunmuş, milli və/və ya beynəlxalq səviyyədə fəaliyyət göstərən səriştəlilik sınağı təminatçılarının proqramlarını seçməlidirlər. Bu cür proqramlar olmadıqda, ISO/IEC 17043 standartının tələblərinə cavab verən təşkilatlar tərəfindən təşkil edilən səriştəlilik sınağı proqramlarına üstünlük verilməlidir.

Yuxarıda qeyd olunan proqramların mövcud olmadığı və alternativ keyfiyyətə nəzarət üsullarının tətbiqi mümkün olmadığı hallarda laboratoriyalar öz aralarında təşkil etdikləri müqayisə proqramlarına müraciət edə bilərlər. Bu cür proqramlar da ISO/IEC 17043 standartının tələblərinə cavab verməlidirlər.

 AZƏRBAYCAN AKKREDITASIYA MƏRKƏZİ	Səriştəlilik sınaqları və laboratoriyalararası müqayisə proqramları ilə bağlı siyasət sənədi	Sənəd №	AzAK P011
		Yenilənmə №	00
		Qüvvəyə minmə tarixi	21.02.2023
		Səhifə	7/9

Laboratoriyalar iştirak etdikləri səriştəlilik sınaqları proqramlarının ISO/IEC 17043 standartının tələblərinə cavab verdiyinə dair sübutları AzAK-ın qiymətləndirmə komissiyasına təqdim etməlidirlər. Qiymətləndirmə komissiyası bu sübutların ISO/IEC 17043 standartının şərtlərini ödəmədiyini bildirərsə, laboratoriya yeni bir səriştəlilik sınağı və ya laboratoriyalararası müqayisə proqramında iştirak etməlidir.

4.4.1 Müstəqil təşkilatlar tərəfindən təşkil edilən proqramlar

Təşkilatçı qurum tərəfindən təklif olunan səriştəlilik sınağı və laboratoriyalar arasındakı müqayisə proqramının ISO/IEC 17043 standartına uyğun olmasına görə iştirakçı laboratoriya məsuliyyət daşıyır. Laboratoriyalar müvafiq proqramların icrasını izləməlidirlər.

Səriştəlilik sınaq proqramları ilə bağlı məlumatların düzgünlüyünə və həyata keçirilən proqrama görə AzAK heç bir şəkildə məsuliyyət daşımır.

Beynəlxalq səriştəlilik sınaq proqramları barədə məlumatların olduğu EPTIS - European Proficiency Testing Information System (Səriştəliliyin qiymətləndirilməsi üzrə Avropa məlumat sistemi) məlumat bazası mövcuddur. İştirakçı laboratoriyalar müvafiq məqsədə uyğun proqram seçməlidirlər.

Bundan əlavə digər milli və beynəlxalq təşkilatların bu sahədə fəaliyyəti də izlənməlidir.

4.4.2 APAC tərəfindən təşkil edilən proqramlar

Belə təşkilatlarda AzAK təşkilatçı qurum və iştirakçı laboratoriya arasında koordinasiyanı təmin edir. APAC tərəfindən AzAK-a bildirilmiş təşkilatlarla bağlı elektron poçt, telefon və ya rəsmi məktubla müvafiq laboratoriyalara məlumat verilir. İştirakla bağlı məhdudiyyət olduğu hallarda akkreditasiya olunmuş laboratoriyalara üstünlük verilir.

4.4.3 Laboratoriyaların öz aralarında təşkil etdiyi proqramlar

Bu cür müqayisə proqramlarında iştirak edənlərin sayı məhdud olduğuna görə statistik qiymətləndirmə kifayət etməyə bilər. Yuxarıda qeyd olunan proqramların mövcud olmadığı və alternativ keyfiyyət nəzarət üsullarının tətbiqi mümkün olmadığı hallarda belə proqramlar AzAK-ın müvafiq qərarı ilə qəbul edilə bilər.

5. HÜQUQ VƏ MƏSULİYYƏT

AzAK-ın Laboratoriyaların akkreditasiyası şöbəsi, İnspeksiya və sertifikatlaşdırma orqanlarının akkreditasiyası şöbəsi bu prosedurun icrasına cavabdehdir.

6. ƏLAQƏLİ SƏNƏDLƏR

- ISO/IEC 17043 “Uyğunluğun qiymətləndirilməsi- Səriştəlilik sınaqları üçün ümumi tələblər”;
- ISO/IEC 17011 “Uyğunluğun qiymətləndirilməsi- Uyğunluğun qiymətləndirilməsi qurumlarını akkreditasiya edən orqanlara tələblər”;
- ISO/IEC 17025 “Sınaq və kalibrlemə laboratoriyalarının səlahiyyətliyinə dair ümumi tələblər”;
- ISO/IEC 17020 “Uyğunluğun qiymətləndirilməsi- İnspeksiya həyata keçirən müxtəlif növ orqanların fəaliyyətinə dair tələblər”;
- ISO 15189 “Tibbi laboratoriyalar. Keyfiyyət və səriştəliliyə dair tələblər”;
- ILAC P9 “Səriştəlilik sınağı fəaliyyətlərində iştirakla bağlı siyasət”;
- ILAC P15 “İnspeksiya orqanlarının akkreditasiyası üçün ISO/IEC 17020:2012 standartının tətbiqi”;
- EA-4/18 “Səriştəlilik sınaqlarında iştirak səviyyəsi və tezliyi üzrə təlimat”;
- EA-4/21 “Laboratoriyaların akkreditasiyası prosesində kiçik laboratoriyalararası müqayisənin məqsədəuyğunluğunun qiymətləndirilməsi üçün təlimat”;
- AzAK F011-01 “Səriştəlilik sınaqları və müqayisəli ölçmələrdə iştirak siyahısı”

7. ARXIV VƏ QEYDLƏR

Bütün qeydlər AzAK P002 “Qeydlərin idarə olunması proseduru”na uyğun olaraq saxlanılır.

8. PROSEDURDA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİKLƏR BARƏDƏ QEYDLƏR

Dəyişiklik №si	Səhifə №si	Dəyişikliyin tarixi	Dəyişiklik səbəbi

Siyahının yenilənmə tarixi/Date of update:

SƏRİŞTƏLİLİK SINAQLARI VƏ MÜQAYİSƏLİ ÖLÇMƏLƏRDƏ İŞTİRAK SIYAHISI

Proficiency Testing and Interlaboratory Comparisons Participation List

LABORATORİYANIN ADI:

Laboratory name:

MÜRACİƏT FAYLININ NÖMRƏSİ:

File Number:

Akkreditasiya sahəsi ilə bağlı məlumat/Scope Information				Plan			Həyata keçirilməsi ilə bağlı vəziyyət /Realization							
Sıra №	Alt sahə Sub-discipline	Standart və ya metod barədə məlumat Standard or Method	Matris / Nümunə Kalibrlanmış cihaz/Ölçülmüş kəmiyyət Matrix / Sample Calibrated device/Measured Quantity/ Instrument or Gauge	Ölçülən parametr Measured Parameter Ölçmə intervalı və ya nöqtəsi Measurement Range or Point	Akkreditasiya sahəsinin təsdiqi tarixi Accreditation Date of Scope	Akkreditasiya attestatının qüvvədə olduğu müddətdə iştirak tezliyi Frequency of Participation within validity period of Accreditation certificate	Planlaşdırılmış iştirak tarixi Estimated Participation Date	SSLAM iştirak tarixi Participation date	Proqramı təqdim edən PT-ILC Provider	SSLAM iştirakçı kodu PT- ILC Code	İştirakçı sayı Number of Participants	Nəticə (z balı, E _n balı və s) / Result	İzah (Məsələn: düzəldici fəaliyyət №) /Explanations (Example: Corrective action number)	Qiymətləndirmə komissiyasının üzvü /Team Member

UQQ-nin məsul şəxsi

CAB Authorized Person:

Adı, soyadı

Name, surname:

İmzası:

Signature

Qiymətləndirmə komissiyasının üzvü:

Team member

Qiymətləndirilən sahə:

Scope

İmza:

Signature

Həm reallaşdırılan, həm də iştirak edilməsi planlaşdırılan SSLAM məlumatları bu formaya daxil ediləcək.

Fill the form for including both participated and participation planned PT/ILC information.

Yalnız akkreditasiya ilə bağlı müraciət edilmiş sahələr üçün doldurulacaq.

Fill the form for requested accreditation fields only